

MICHAL BIBER

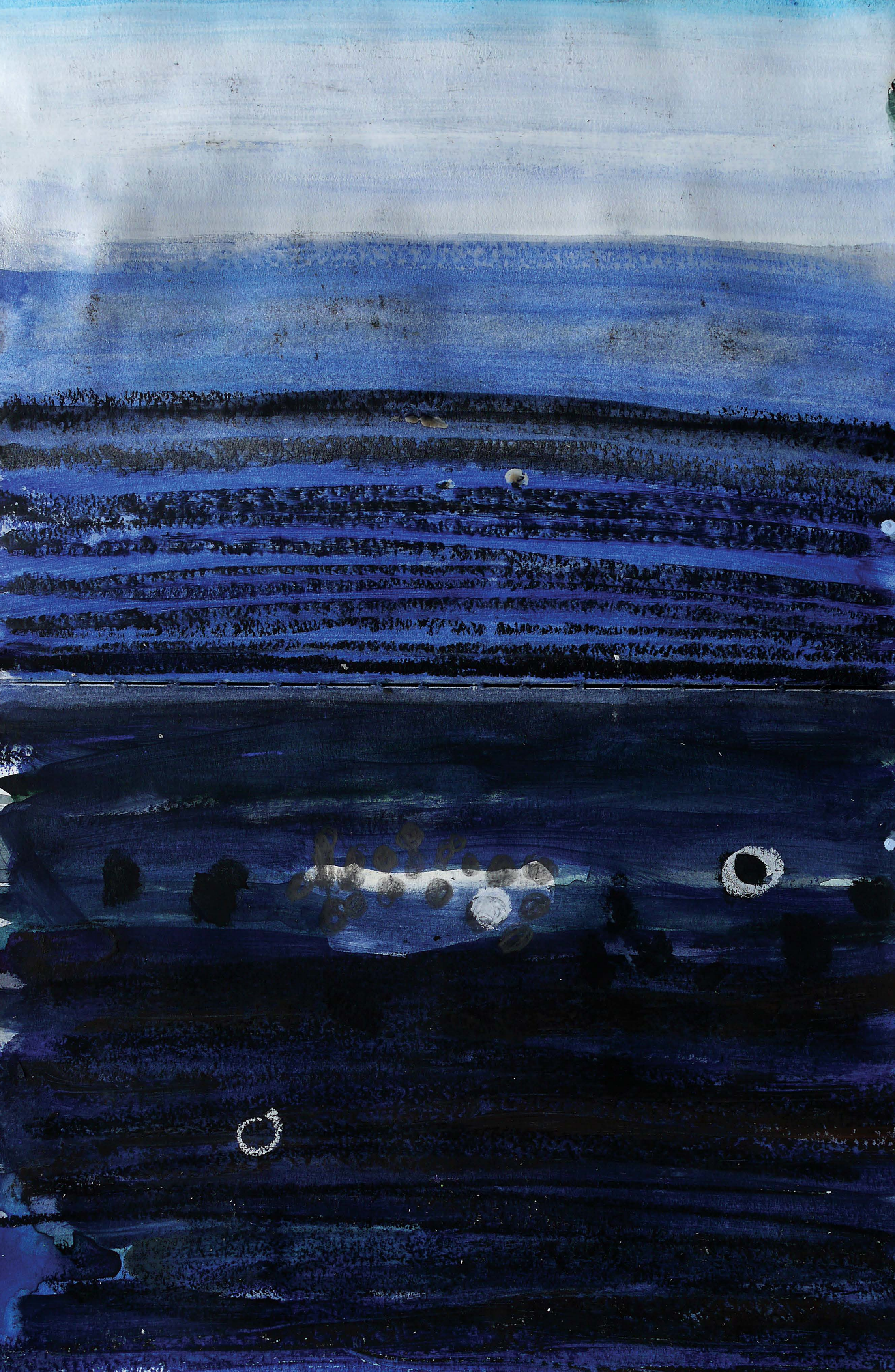
THE FINAL SEA

מיכל ביבר

הים האחרון

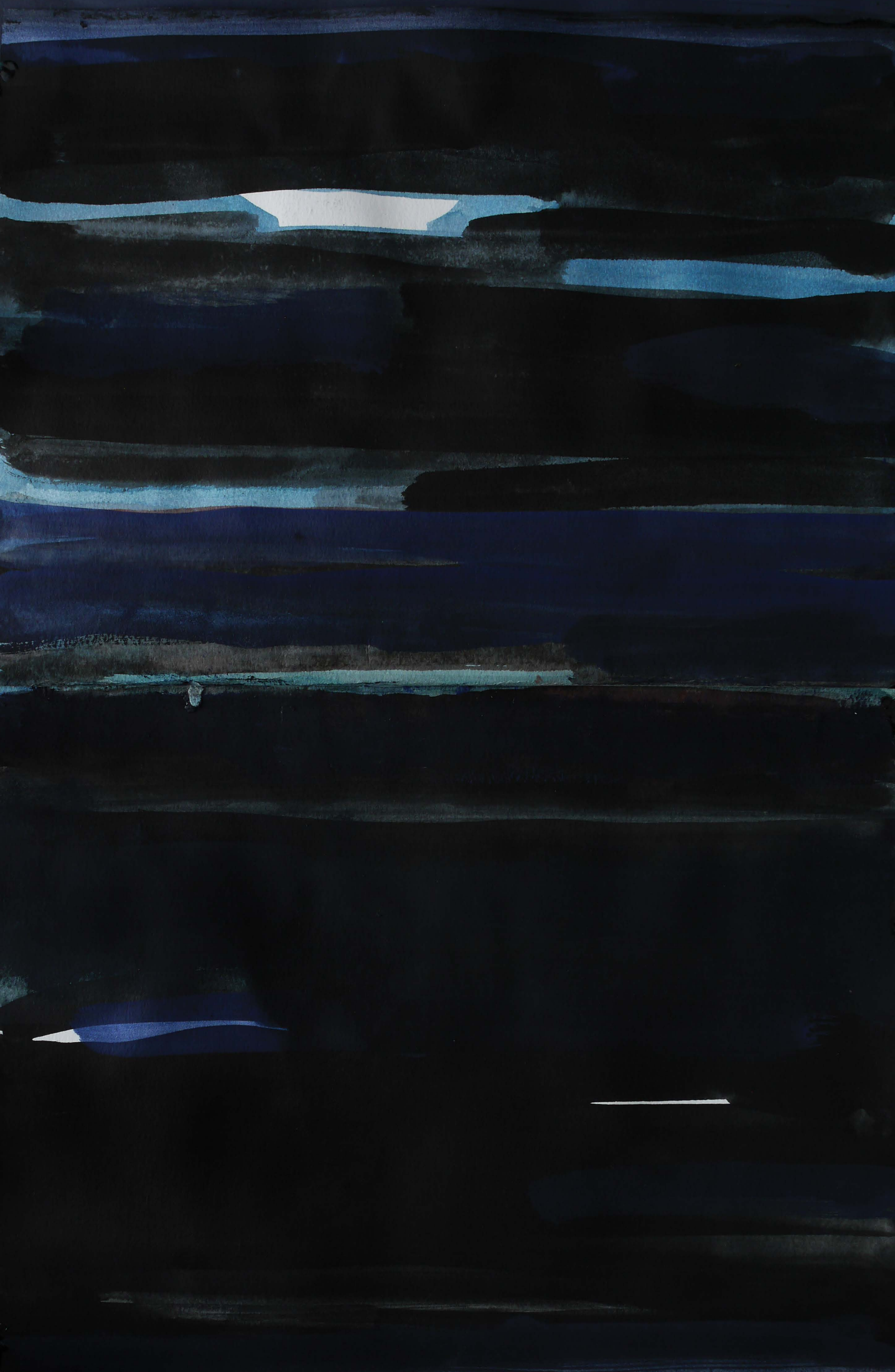

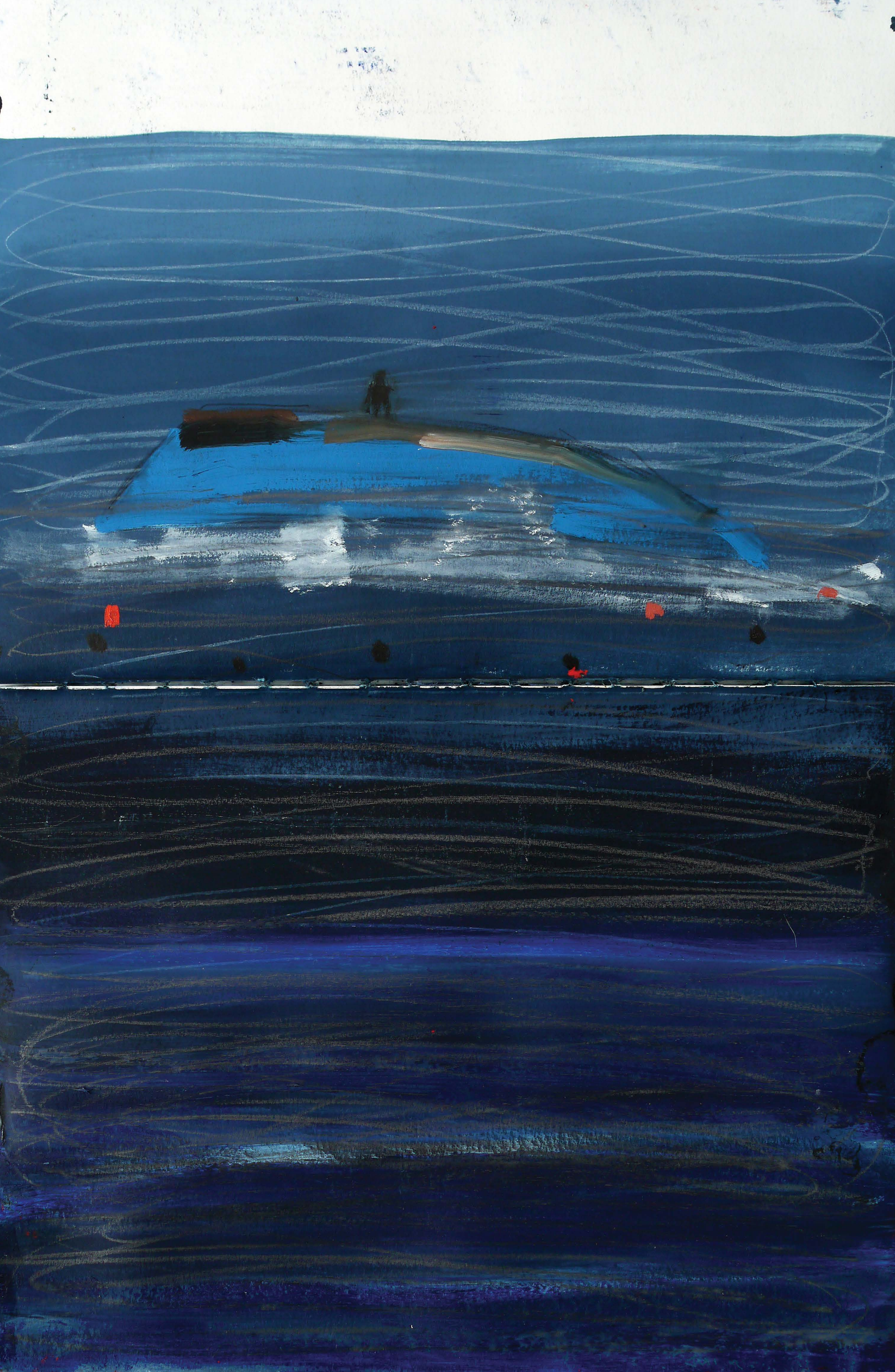

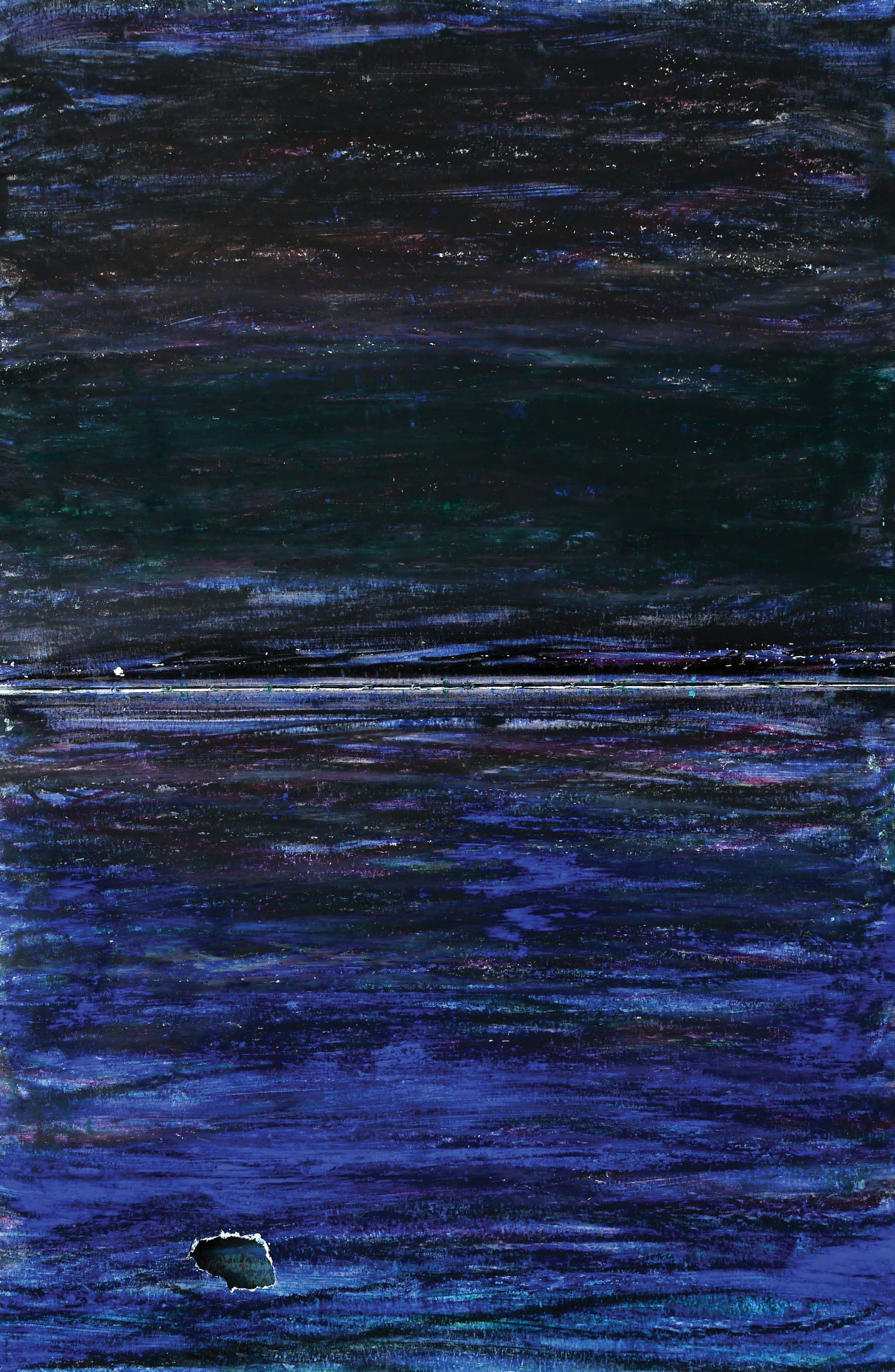

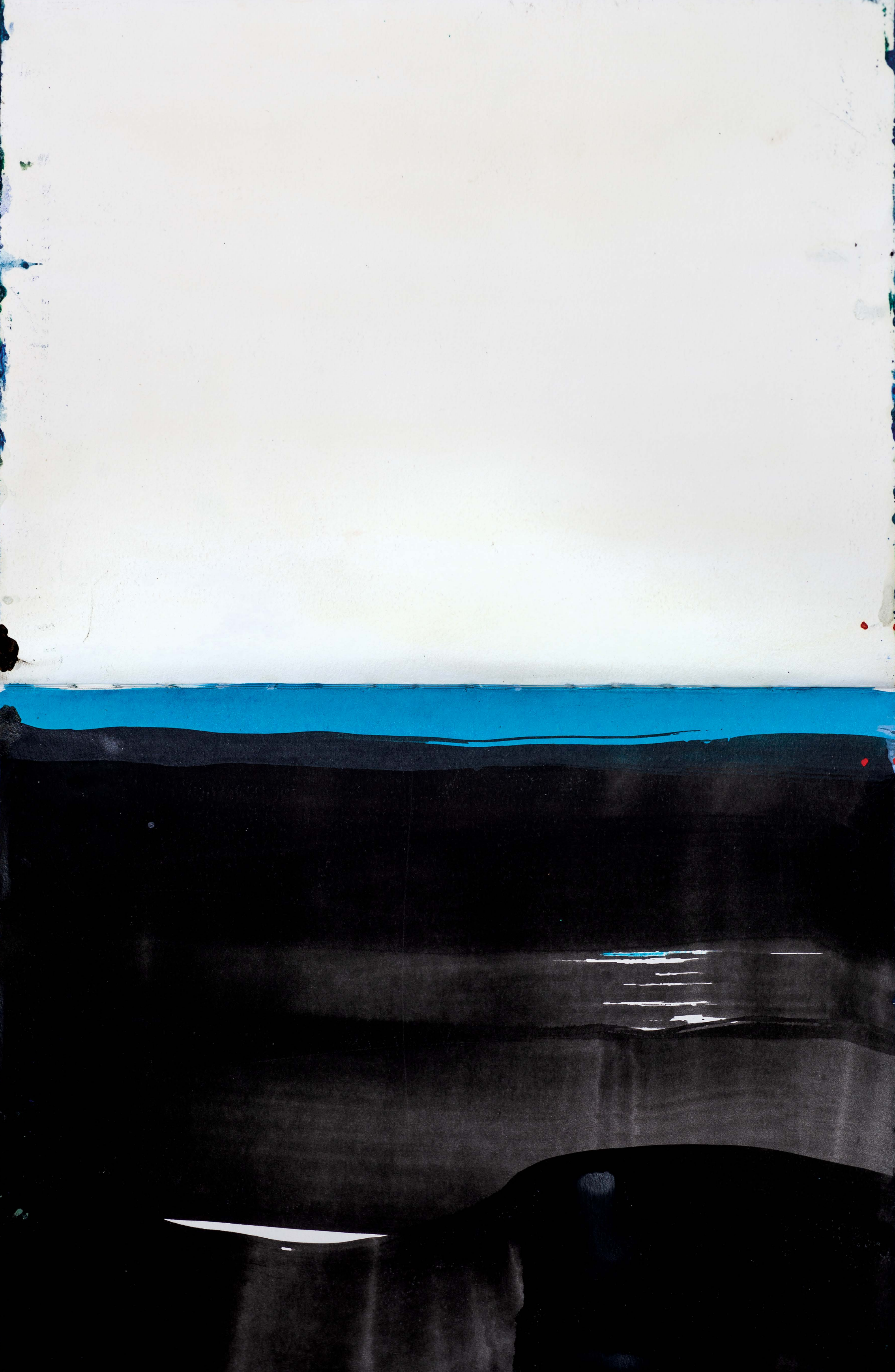

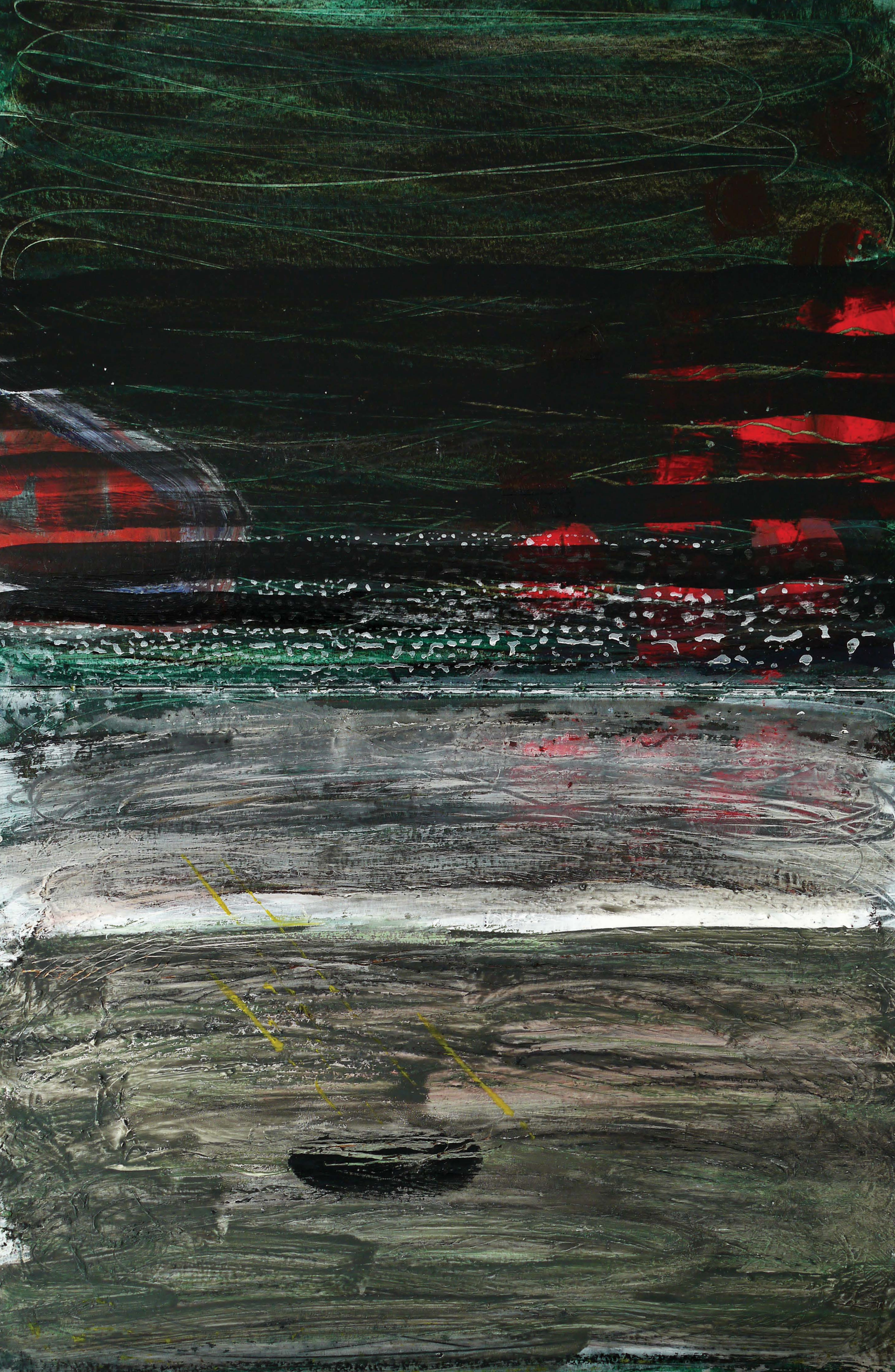

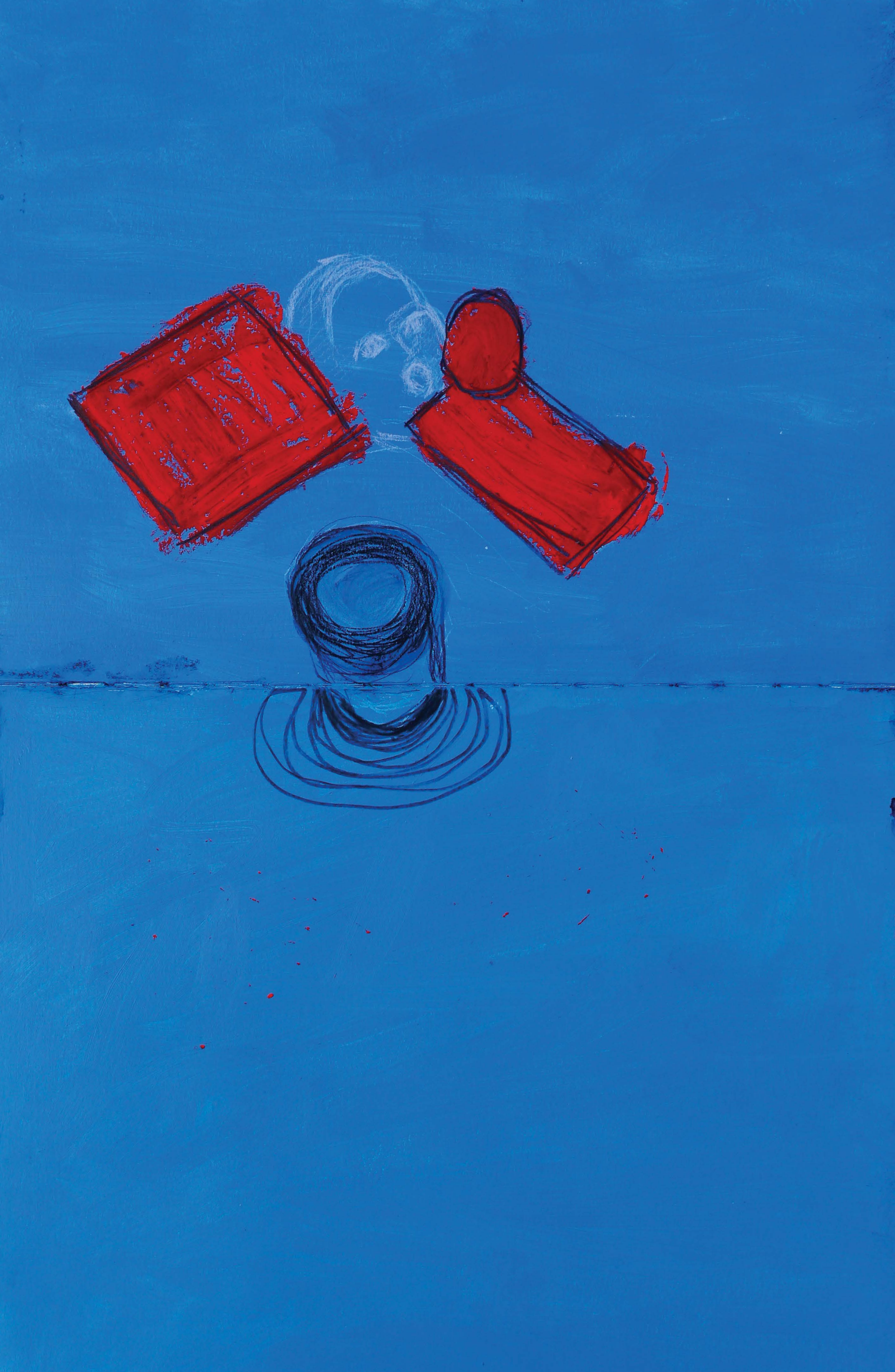

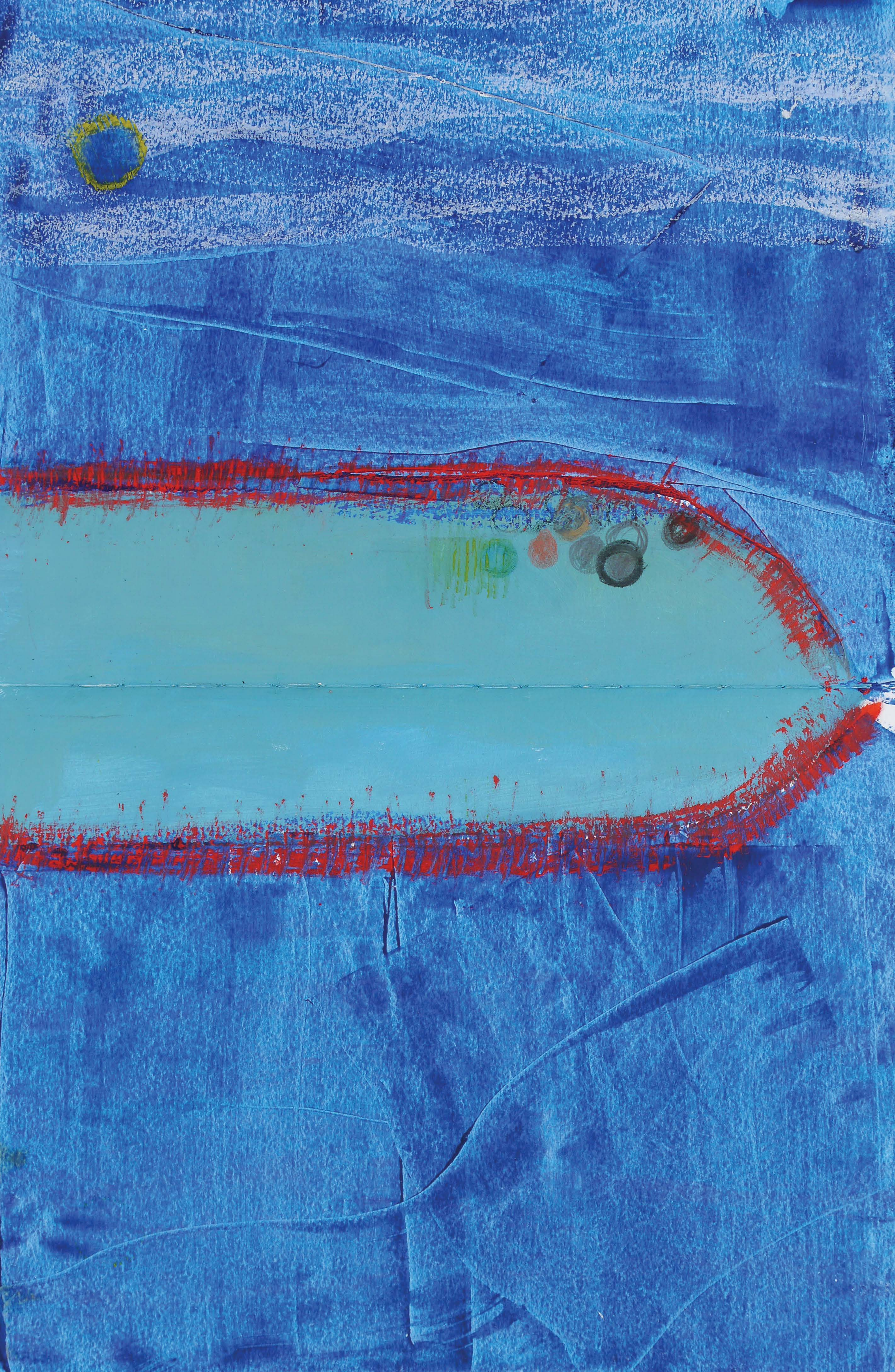

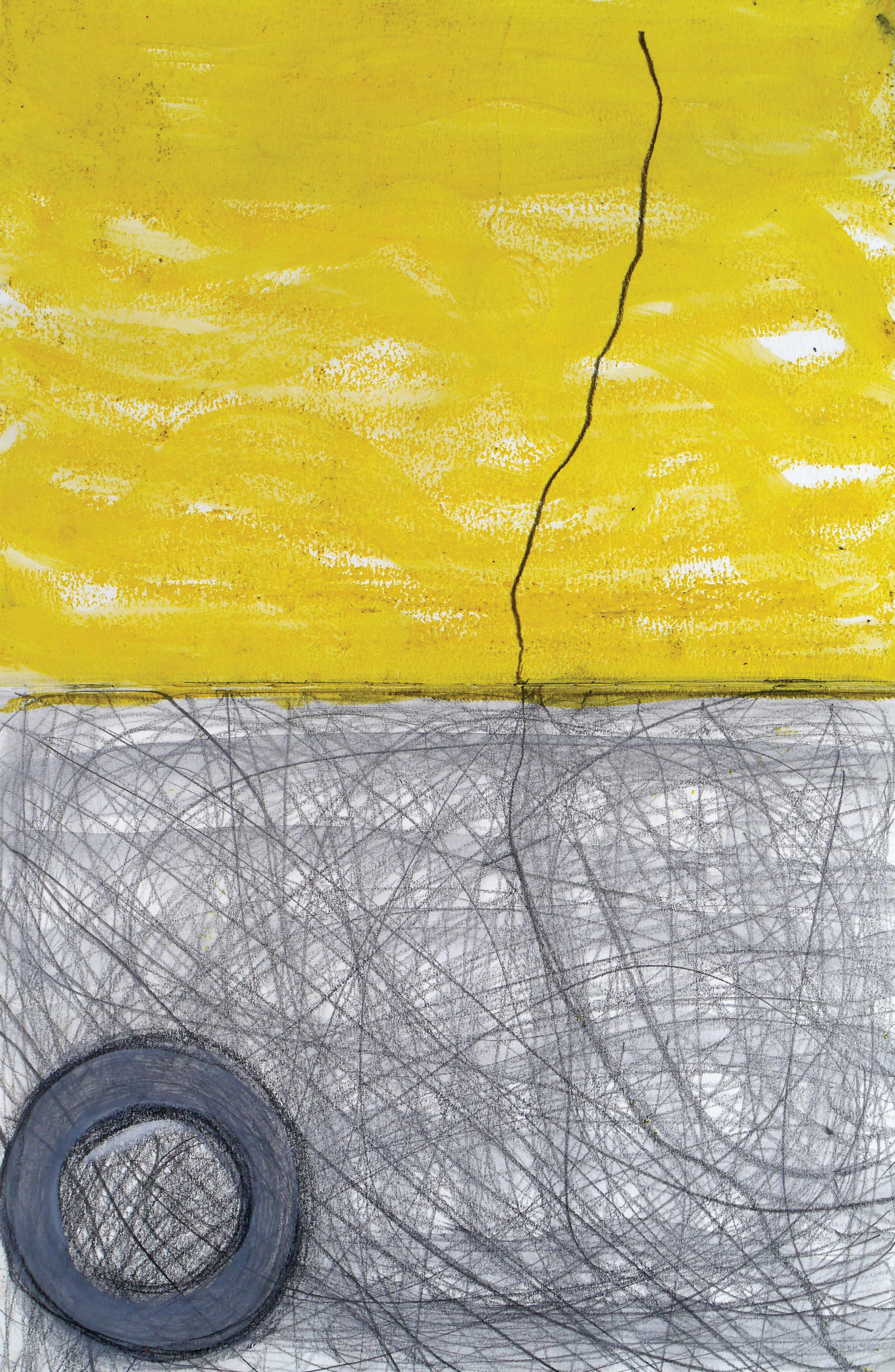

מיכל ביבר הים האחרון

הדף המוצף

טלי תמיר

ציורי הים של מיכל ביבר מציפים את דפי הספר וגולשים מעבר לשוליים. מפלס פני הים עולה ועולה בהם ככל שהדפדוף מתקדם, אוקיאנוס של גוונים כחולים וחשכה הולכת ומתכהה גודשים את ההפשטה הציורית, מאיימים להטביע את הכל. פה ושם נראה כתם זעיר של צבע, עיגול של ירח, ואז מבליחה סירה עמוסה בכתמים כתומים. כתום של שעת חירום, של חליפות הצלה.

ביבר בוחנת את היחס בין הפשטה ציורית, פוסט-אימפרסיוניסטית, לבין הבהוב של אסון. הציור שלה נע בין "התרשמות, זריחה" (1872) של קלוד מונה, המתאר את קרני השמש העולה נשברות על פני השטח של המים לבין "רפסודת המדוזה" (1819) של ז'ריקו, המתאר קבוצת ניצולי ספינה טבועה מנסים לשרוד על רפסודה רעועה. לא רק סגנונות הציור ההיסטוריים עומדים כאן למבחן, אלא גם שאלות של ראייה והבחנה ובעיקר שאלות על מקומה של האמנות ותפקידה המוסרי: האם הסכנה, החרדה, מצב ההישרדות התלוי על בלימה - יכול להבליח מבעד למשיכות המכחול והשפה הציורית? האם האמנות רשאית להזין את עצמה מתוך סבל אנושי וקטסטרופות שקורות לבני אדם?

קבוצת הציורים הזו צוירה בתקופה שבה העולם כולו עצר את נשימתו לנוכח גלי הפליטים מאפריקה ומסוריה שניסו למלט את נפשם מפני מלחמות ומגפות ולהגיע לחופי אירופה. בערוץ 10 של הטלוויזיה הישראלית שודרה בינואר 2017 סדרת הכתבות "צונאמי" של העיתונאי איתי ורד, שהצטרף לספינת ההצלה "אקוואריוס", לצד ארגון SOS הים התיכון נרורופאים ללא גבולות, במטרה לאתר ספינות פליטים מיטלטלות בין חופי איטליה ללוב. מבעד למסכי הטלוויזיה בסלונים המאובזרים היטב, נראו מדי ערב הספינות הרעועות, העמוסות הרבה מעבר ליכולת

הקיבול שלהן, מתנדנדות בין גלי האוקיינוס, חלקן טבעו על נוסעיהן ואחרות התקבצו ליד החופים, מתדפקות על שערי היבשת העשירה. "לא חשוב מהיכן באו", כתבה תרצה פלור ב"הארץ" (26.1.17), "הם כבר לא שטים לשום מקום, עכשיו הם רק ממתינים למותם". מיכל ביבר לא יכלה להישאר אדישה לנוכח המראות והגיבה לחוסר הפרופורציה המשווע בין מרחבי האוקיינוס העצומים והחשוכים לבין זעירותה של הספינה העמוסה. מתוך הזדהות עם חוסר האונים המוחלט של הניצולים הדחוסים בה, כבר נטולי אוריינטציה ושלולי-חוף, היא הציפה את פורמט הנייר ויצרה, בצבעי שמן על נייר, מה שגרפיקאים מכנים bleed - גלישה 'מדממת' של הצבע עד הקצוות, בתוכה מהבהבת הספינה, כמעט בלתי נראית, מועדת למחיקה ולהיעלמות - אך בכל זאת מפלסת את דרכה אי-שם. הסירה שביבר מציירת היא מעין רוח רפאים המרחפת בין כותלי הבית, ובין דפי הספר. היא רוח הרפאים של החלשים והמודרים, הפליטים והמגורשים שהתרבות המערבית לא מצליחה להעלים ולמחוק. הוויה אוקיאנית זו מצמיחה, לבסוף, פרחי מים צבעוניים, מפתיעים. בין האירוע האסוני הנגלה ונעלם בדפי הספר הרבים מתגלה ציור שוצף, דינמי ומלא הבעה. ביבר מגיבה בכליה האישיים אל מה שקצרה נפשה מלהכיל וידה מלהושיע.

The Saturated Page

Tali Tamir

מיכל ביבר, The Saturated Page, 2017

Michal Biber's sea paintings flood the pages of the book and drift beyond its margins. The sea level rises and falls with each stroke, an ocean of blue hues and encroaching darkness threatening to drown the pictorial abstraction, to drown it all. Here and there, a tiny spot of color appears, a round moon, then a boat emerges, laden with orange stains. The orange of emergency, of lifejackets.

Biber explores the balance between pictorial, post-impressionist abstraction and the flicker of disaster. Her painting oscillates between Claude Monet's "Impression, Sunrise" (1872), depicting the breaking sun rays on the water's surface, and Théodore Géricault's "The Raft of the Medusa" (1819), portraying a group of shipwreck survivors clinging to a precarious raft. Not only historical painting styles are examined here but also questions of perception, discernment, and primarily questions about the place of art and its moral role: Can danger, anxiety, the precariousness of survival, flicker through the strokes of paint and the pictorial language? Is art justified in drawing from human suffering and catastrophes that befall people?

This group of paintings was created at a time when the whole world held its breath in the face of waves of refugees from Africa and Syria, attempting to escape wars and plagues

and reach the shores of Europe. In January 2017, Israeli TV's Channel 10 broadcasted the documentary series "Tsunami" by journalist Itay Vered, who joined the rescue ship "Aquarius," alongside the organizations SOS Méditerranée and Doctors Without Borders, aiming to locate refugee ships adrift between the shores of Italy and Libya. Through the TV screens in well-furnished living rooms, every evening, the shaky ships, overloaded beyond their capacity, were seen, swaying between the ocean waves, some sinking with their passengers, while others gathered near the shores, banging against the rich continent's gates. "It doesn't matter where they came from," wrote Tirtza Flohr in Haaretz (26.1.17), "they're not going anywhere anymore, now they're just waiting to die." Michal Biber could not remain indifferent to the sights and reacted to the lack of proportion between the vast and dark expanses of the ocean and the smallness of the overcrowded ship. Out of empathy for the absolute lack of resources of the survivors squeezed in the boat, devoid of orientation and coastless, she flooded the paper format and created, in oil on paper, what graphic artists call "bleed" - a 'bleeding' of color to the edges, within it, the flickering ship, almost invisible, destined for erasure and disappearance - yet still making its way somewhere. The boat Biber depicts is like a healing spirit floating

between the walls of the house and the pages of the book. It is the healing spirit of the weak and the displaced, the refugees and the exiled whom Western culture fails to conceal and erase. This oceanic presence ultimately nurtures colorful water flowers. Amidst the disastrous event revealed and vanished in the many pages of the book emerges a floating, dynamic, and expressive painting. Biber responds with personal lament to what her soul can hardly contain and her hand can hardly save.

במעמקי הבית

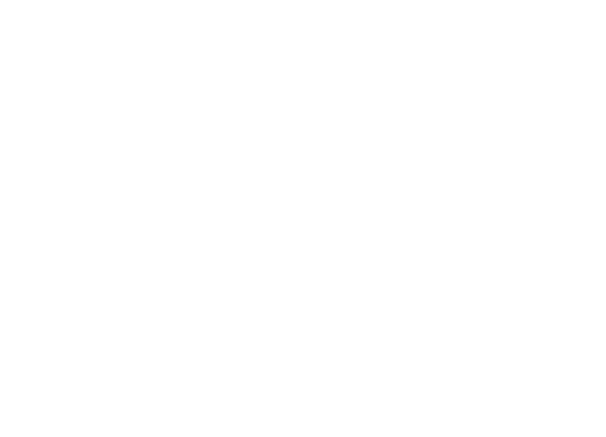
דפנה לוי

על מיכל ביבר נאמר כבר שהיא ציירת שאוהבת להיות בבית. היא מרבה לצייר נופים שכלואים בין קירות דירתה, או ניבטים מתוך מסגרת החלון התל אביבי שלה. גם ציורי "דברי הימים" נולדו שם, בעודה יושבת בסלון וצופה בטלוויזיה, אלא שהתמונות שנראו אז, בשנת 2017, על המסך, טלטלו אותה בעוצמה שחייבת הייתה לבוא לידי ביטוי על הבד.

בכתבת הטלוויזיה של איתי ורד על חילוץ פליטים שניסו לחצות את הים בסירות קטנות, צפופות, נראו סצנות קשות. "כתם לבן קטן מופיע בתוך הגשם ומסתבר שזו סירה. היא כל כך קטנה במרחב של הים, שרק צוותים מיומנים מזחים שזו לא סתם אדווה, קצף גלים. ובתוך הכתם הזה יושבים מאות אנשים, בתנאים שקשה להאמין שבני אדם מסוגלים לשרוד בהם. יש בסירה מקום לשישים איש, אבל שטים בה מאתיים, חלקם עומדים, אחרים יושבים כשרגל אחת שלהם מחוץ לסירה, במים, כי בתוך הסירה אין מקום לשתי הרגליים, יושבים זה על זה. רק לחלק קטן יש חגורות הצלה וכשהסירות האלה מתהפכות צוותי ההצלה מנסים לשלוף אותם מהמים ולא תמיד מצליחים. צפיתי ולא יכולתי לסבול את העובדה שכל זה מתרחש שם, בזמן שאני יושבת על הכורסה שלי."

את חיה ויוצרת כל החיים במקום שמתרחשים בו דברים קשים

"ובכל זאת, אף פעם לא קרה לי דבר כזה. הסתכלתי על עצמי ואמרתי מה זה, 'את יושבת לך כאן ושם קורים הדברים האלה'. על הקיר היה ציור של הכלב שלי, אלביס, יושב על כורסה. זו סצנה שציירתי הרבה ופתאום לא יכולתי לסבול את השלווה הזאת וקמתי, לקחתי oil bar (צבע שמן מוצק) וקשקשתי על הציור. אני חושבת שדווקא משום שזה מרוחק ממני יכולתי להעז לגעת בזה. זה לא באמת קרה כאן, אלה

את מזהה את זה גם היום כשאת מסתכלת על הציורים בספר?

"לא. אבל גם בלי להתבונן בציורים אני זוכרת בחריפות את הפחד, החרדות, אלה תחושות קשות מאוד ואני חושבת שהן הפכו את הציורים האלה למאוד רגשיים. יש ציורים שיש בהם סיפור קונקרטי, אבל באחרים אפשר לראות שהם נולדו מהתת מודע שלי, בלי שהייתי לגמרי מודעת לתחושות שהביאו אותי לצייר אותם".

כמה זמן העסיק אותך הפרויקט הזה?

"כשנתיים, שבהן הייתי שקועה עמוק בזה ועסקתי רק בזה, עד לתערוכה 'דברי הימים' שבה הצגתי את הציורים בבית האמנים".

מה העסיק אותך מאז?

"ציורים שמבוססים על מקריות. הגעתי לנושא גם לגמרי במקרה. ישבתי בקורס 'סכיזו-אנליזה', שהיה מאוד פילוסופי ולא מצאתי בו את עצמי. המרצה, אוהד זהבי, מומחה לתרבות חזותית, הציע שאביא לכיתה חומרים ואצייר בזמן השיעור. בכל שבוע הוא שלח לי במייל דימוי מתוך הטקסטים שנלמדו בקורס, ואני ניסיתי להתייחס לדימוי הזה כאל טריגר שיפעיל בי דימויים אחרים".

זה נשמע לא קל

"זה תלוי במידת החופש שאני נותנת לעצמי. ההזדמנות הזו החזירה אותי לצייר כמו פעם, בחופשיות, מבפנים, דימויים שלא מגיעים בכלל מהתבוננות. את הציורים האלה הצגתי בתערוכה 'במקרה מצאתי' לפני שנתיים. חשבתי שהיכולת הזו הלכה לי לאיבוד מאז שהתחלתי לצייר פיגורטיבי ופתאום היא חזרה".

אנשים זרים לי לגמרי, לא ישראלים, לא דומים לי. כאב לי נורא, אבל המרחק היה מספיק כדי שאוכל לטפל בו בציור"

במילים אחרות, כאב קרוב מדי משתק אצלך את היכולת ליצור אמנות בתגובה לו?

"אני חושבת שכן. אחרי שבעה באוקטובר למשל, כשהתחילה המלחמה, היו כמה ימים שבהם התעסקתי עם מה שקורה סביבי ואז הרגשתי שאני לא מסוגלת, לא רוצה, שאני חייבת לשמור על עצמי ועל השפיות שלי. הסצנות האלה, של הסירות בים, לא הניחו לי אבל לעומת זאת לא הייתה להן את אותה עוצמה שיש לאירועים שקרו כאן, בארץ".

איך ניגשת לצייר את הנושא?

"התחלתי לחפש צילומים. הדימויים כל כך חזקים, ויזואלית, שהם הפעילו אותי רגשית בעוצמה רבה - חליפת ההצלה הכתומה על רקע הלילה והים השחור, אנשים טובעים, סירה מטלטלת על גל גדול, גשם יורד עליהם בחושך. באחת התמונות אפשר היה לטעות ולחשוב שמדובר בשיט רומנטי בלילה ירח. חלק מהציורים שלי נעשו בהשראת צילומים שמצאתי ברשת ואחרים מדומיינים ויש ציורים שבהם שילבתי את הסלון החמוד שלי, עם הרהיטים היפים והכלב, עם מסך הטלוויזיה שבו נראים הפליטים".

בחרת לצייר את הפליטים מרחוק, חסרי פנים, כתמי צבע

"חששתי שלצייר את הסצנות מקרוב מאוד זה יהיה בנאלי מדי. ציירתי דמויות מקרוב, אבל לא אהבתי את התוצאה. אני יודעת מניסיון שאנשים מתחברים יותר בקלות לדמויות אנושיות בציור, אבל אני נמשכת יותר לדימוי מופשט שאין בו חד משמעיות.

"אילן ויזגן, שאצר את התערוכה שבה הוצגו הציורים, כתב בפתיחה לקטלוג שהוא מזהה קשר בין הטרגדיה של הפליטים החדשים האלה, לטרגדיה של הפליטים היהודים שנמלטו מהשואה, ושהוא חושב שבאופן בלתי מודע התחברתי לחוויה שלהם כי אבא שלי [שאול ביבר] היה ממפקדי אוניית המעפילים 'אקסודוס' ולחם נגד הגירוש של הפליטים שהגיעו עליה בחזרה לגרמניה. אני לא בטוחה שחשבתי על כל זה בזמן הציור, אבל ברור שהסירות הקטנות האלה, שהן כמעט בלתי נראות בלב ים ויושבים בהם אנשים שנתנו את הכסף המעט שהיה להם לכל מיני מובילים שהבטיחו להסיע אותם בביטחון אבל שלחו אותם לטבוע בים, היו בעיני ניגוד גמור לכל מה שקשור לבית".

כלומר המצוקה שלהם בכל זאת לא הייתה לגמרי זרה לך

"כנראה, אבל מצד שני באותה תקופה למדתי לתואר שני בתוכנית הבינתחומית באמנויות של אוניברסיטת תל אביב וקראתי את הספר של סוזן זונטג 'להתבונן בסבלו של האחר'. זונטג מדברת שם על צלמים שתיעדו זוועות מקרוב, והיא שואלת אם זה מוסרי לתעד במקום ללכת לעזור, לצלם במקום להושיט יד. השאלה שלה העסיקה אותי. נכון שאני בקצה השני של העולם ולא ממש יכולה להושיט יד, אבל הרגשתי שאולי יש פה איזה ניצול, מציצנות, שאולי אני משתמשת בסבל שלהם".

זו גם דרך להנכיח אותם ואת הסבל שלהם

"נכון, אבל השאלה נשארת פתוחה, כמו הרבה שאלות שמלוות אותי כשאני עובדת. באותה תקופה גם התגלה בשד שלי גידול סרטני ועברתי הקרנות וגם זה מאוד התערבב לי ביצירה. עבדתי על הספר שהיה פרוש תחתיי, בתנוחה מאוד אינטימית. המצב הנפשי שלי היה כזה שציירתי אנשים טובעים והרגשתי כאילו אני בעצמי טובעת בציור."

Deeply Rooted

Daphna Lewy

It has already been said about Michal Biber that she is a painter who loves being at home. She tends to paint landscapes trapped between the walls of her apartment or vistas from within the frame of her Tel Avivian window. Even her Sea Chronicles paintings were born there, while she sat in her living room watching TV, but the images that appeared on the screen in 2017, shook her with a force that had to be expressed on canvas.

In Itai Vered's TV report on the rescue of refugees attempting to cross the sea in overcrowded tiny boats, harsh scenes were shown. "A small white spot appears in the rain, and it turns out to be a boat. It's so minute in the vastness of the ocean that only skilled crews can tell it is more than a ripple. Inside this spot sit hundreds of people, in unbelievably harsh conditions. The boat has room for sixty people, but it carries two hundred, some standing, others sitting with one leg outside the boat in the water, as there's no room for both legs inside; sitting on top of each other. Only a few are wearing life jackets, and when these boats capsize, the rescue teams try to pull those people out of the water and don't always succeed. I watched and couldn't bear the fact that all this was happening there, while I sat at home, in my comfy armchair."

Jewish refugees who escaped the Holocaust, and he thinks I unconsciously related to their experience because my father [Shaul Biber] was an officer on the Exodus ship and fought against the deportation of the refugees who were sent on it back to Germany. I'm not sure I thought about all this while I was painting, but it's clear that these small boats, almost invisible in the middle of the ocean, crowded with people who gave their little money to all sorts of smugglers who promised to transport them safely but sent them to drown in the sea, were in my eyes a complete contrast to everything I see as home."

So, their distress wasn't entirely foreign to you.

"I guess so, but on the other hand, at the time, I was studying for a second degree in the Interdisciplinary Arts program at Tel Aviv University, and I read Susan Sontag's book 'Regarding the Pain of Others.' Sontag talks there about photographers who documented atrocities up close, and she asks if it's moral to document instead of reaching out to help, to photograph instead of extending a hand. Her question intrigued me. True, I'm at the other end of the world and can't literally extend a hand, but I felt there might be some kind of exploitation here, some voyeurism, that perhaps I'm using their suffering."

You have been living and creating all your life in a place where difficult things happen...

"Yet, nothing like this has ever happened to me. I looked at myself and said, 'What's this, you're just sitting here while these things are happening over there?' On the wall I had a painting of my dog, Elvis, sitting on a chair. It's a scene I've painted more than once, and suddenly I couldn't stand this tranquility and got up, took an oil bar, and smeared it on the painting. I think that precisely because it was distant, I dared to touch the subject. It didn't really happen here, these people are entirely foreign to me, they are not Israelis, they are nothing like me. It hurt me terribly, but the distance was enough for me to be able to deal with it in my art."

In other words, being too close to the pain inhibits your ability to create art in response to it?

"I think so. After October seventh, for example, when the war started, there were a few days where I dealt with what was happening around me, and then I felt I couldn't, didn't want to, that I had to preserve myself and my sanity. These scenes of the boats at sea didn't leave me. However, they didn't have the same intensity as the events that happened here, in this country."

It's also a way to acknowledge them and their suffering.

"True, but the question remains open, like many questions that I struggle with when I work. At the time, I was diagnosed with breast cancer, I underwent radiation and that too greatly interfered with my art. I worked on a book that was literally spread beneath me, in a very intimate position. My mental state was such that I painted people drowning and felt as if I myself were drowning in the painting."

Do you still identify with it today when you look at the paintings in the book?

"No. But even without looking at the works, I vividly remember the fear, the anxiety, these were very difficult feelings, and I think they made these paintings very emotional. There are paintings with a concrete story, but in others, you can see that they were born from my subconscious, without me being fully aware of the feelings that led me to paint them."

How long were you engaged with this project?

"About two years, during which I was deeply immersed in it and dealt only with it, until I had the Sea Chronicles exhibition at the Artists' House."

How did you approach the subject?

"I started looking for photographs. The images were so powerful, visually, that they emotionally stirred me greatly — an orange life jacket against a backdrop of the night and the black sea, people drowning, a boat swaying on a big wave, rain pouring down on them in the darkness. In one of the images, you could mistake the scene for a romantic night sail. Some of my paintings were based on photos I found online, and others were imagined, and there are paintings where I combined my cozy living room with its beautiful furniture and my dog with the TV screen showing the refugees."

You chose to paint the refugees from afar, faceless, as color stains.

"I was afraid that painting the scenes from a point of view that is too close would be too banal. I painted close-up figures, but I didn't like the result. From experience, I know people connect more easily with human figures in paintings, but I'm drawn more to abstract figures without clear meanings."

Ilan Wizgan, who curated Biber's Sea Chronicles exhibition, wrote in the preface to the catalog that he sees a connection between the tragedy of these new refugees and the tragedy of

What have you been working on since?

"Paintings based on coincidences. I stumbled upon this theme entirely by chance. I took a course titled Schizo-Analysis, which was very philosophical, and I didn't find myself in it. The lecturer, Ohad Zehavi, an expert on visual culture, suggested that I bring materials to the class and draw during the lesson. Every week he sent me by email an image from the texts we studied in the course, and I tried to use it as a trigger that would activate other images in me."

That doesn't sound easy.

"It depends on the amount of freedom I allow myself. This opportunity brought me back to painting as before, freely, from within, images that don't come from observation. These paintings resulted two years ago in the exhibition titled I Happened to Find. I thought this ability was lost since I started painting figuratively, and suddenly, it came back."

למרב בתי

To My Daughter Merav

גלריה מאיה

רחוב שביל המרץ 2, קומה שנייה, תל אביב - יפו

Maya Gallery

2 Shvil Hameretz, 2nd floor, Tel Aviv - Jaffa

עריכת טקסט: דפנה לוי
תרגום לאנגלית: דפנה לוי
צילום: ולדי קוסטיצ'ב
עיצוב: דודי איבן
הדפסה: ע.ר דפוס בע"מ
הוצאה לאור: מאיה ספרים

Text Editing: Daphna Lewy
Translation: Daphna Lewy
Photography: Vlady Kostychev
Design: Dood Evan
Printhouse: AR print LTD
Publisher: Maya Books

תודות: טלי תמיר, דפנה לוי, איתי ורד וגלריה מאיה

Thanks: Tali Tamir, Daphna Lewy, Itai Vered and Maya Gallery

גלריה מאיה נתמכת על ידי:

Maya Gallery is supported by:

© 2024 גלריה מאיה תל אביב יפו. כל הזכויות שמורות

© 2024 Maya Gallery TLV. All rights reserved

ISBN 978-965-90075-8-5

